

O. Ivasechko, O. Koval

BREXIT AS A MODERN THREAT TO THE INTEGRITY OF THE EUROPEAN UNION: ECONOMIC AND SOCIAL CONSEQUENCES

The article considers the potential consequences of Brexit as a result of holding referendum and initiating corresponding process. Being a part of the EU, the United Kingdom critically referred to the formulation and implementation of the European policy, which was predominantly aimed at closer integration within the Union. The author pays particular attention to the UK basic requirements for the implementation of reforms in the European Union, comprising non-participation of the United Kingdom in the further political integration, expanding the single market for the EU member states, limiting the social rights of migrants and introduction of the principle of multicurrency pricing. The procedure for withdrawal from the EU is clearly described in Article 50 of the Lisbon Treaty. The sequence of actions in case of leaving the EU are pointed out, which, in particular, consists in negotiations with Brussels on the implementation of Article 50, signing a number of bilateral trade agreements around the world, and, most importantly, in adaptation of national legislation of the country after the EU legislation expires. The article deals with an attitude of the higher representatives of the Kingdom and citizens towards the implementation of Brexit. The author highlights main factors that determine adherence or criticism of Brexit, which are the following: geographical division of the population; urbanization and level of education of respondents; occupation and political views of the British. The main arguments of supporters and opponents of Brexit are identified, which are implied, first and foremost, in the preserving of national identity of the British people, economic losses of the country, reducing the political weight of the United Kingdom in the international arena, deterioration of security situation in the United Kingdom, enhancing migration trends and in significant impact of the EU law on national law of the Member states that, according to supporters of Brexit violates the principle of non-interference in the internal affairs of the country. Among 27 EU Member countries 6 representatives will face huge implications because of Brexit, as well as they more than any other states are involved in trade with the United Kingdom and have high mutual level of expenditure in the tourism industry. The author draws conclusions, which suggest the possible steps the EU could take to prevent a domino effect and consolidate the European countries if Brexit happens to be successful.

Keywords: Brexit, United Kingdom, euroscepticism, British policy, referendum.

УДК 327.5(430)

У.В. Ільницька

ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНА СТРАТЕГІЯ ФРН У ФОРМУВАННІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ Й ОБОРОНИ ТА ВРЕГУЛЮВАННІ КОНФЛІКТУ НА СХОДІ УКРАЇНИ

У статті всебічно досліджується роль ФРН як активного суб'єкта формування європейської системи безпеки й оборони. Охарактеризовано специфіку, основні принципи, цілі, етапи формування та особливості трансформації безпекової політики ЄС; визначено роль ФРН у цьому процесі. У статті висвітлено діяльність ФРН у врегулюванні російсько-українського протистояння та розв'язанні конфлікту на Сході України.

Ключові слова: європейська система безпеки й оборони; Спільна (загальна) політика безпеки й оборони ЄС, зовнішньополітична безпекова стратегія ФРН; конфлікт на Сході України; російсько-українська криза.

Зовнішня політика ФРН у сучасному європейському просторі характеризується динамічністю, активністю та відповідальністю за забезпечення стабільності й безпеки. Стратегічні напрями оновленої зовнішньої політики Німеччини були задекларовані у 2014 р. на Мюнхенській конференції з питань безпекової політики й відображали ключові позиції держави щодо формування стабільності у Європі. Зокрема, ФРН виступає провідним та впливовим суб'єктом у процесах мирного врегулювання регіональних криз та конфліктів, розв'язанні безпекових проблем, упередженні політичних протистоянь та забезпеченні європейської та світової стабільності. Як ключовий, авторитетний гравець на міжнародній арені, ФРН активно протидіє поширенню тероризму, експансіонізму, виступає ініціатором застосування дипломатичних методів при вирішенні політичних суперечок та протистоянь.

Роль та значення ФРН, як впливового суб'єкта системи міжнародних відносин, актуалізується у зв'язку з поглибленням конфлікту на Сході України, загостренням українсько-російської кризи та динамічністю експансіоністської політики Російської федерації у світовому процесі, що, у свою чергу, формує напруженість у міждержавних стосунках та загрожує європейській безпеці.

Зважаючи на вищевикладене, всебічне дослідження ролі та значення ФРН й формуванні ефективної безпекової системи у Європі та врегулюванні кризи на Сході України є надзвичайно *актуальним*.

Проблема ролі й значення ФРН у перебігу сучасних європейських та світових процесів, розв'язанні регіональних криз і конфліктів, забезпеченні безпеки й стабільності, привернула увагу багатьох як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Проблема впливу ФРН на формування й реалізацію Європейської політики безпеки й оборони стала предметом досліджень Федеріки Бінді, Гільченко О.Л., Кондратюка С.В. (монографія «Європейська політика об'єднаної Німеччини»). Безпековий вектор зовнішньої політики ФРН аналізували такі визначні політики й дипломати як Г. Коль та А.Зленко, науковці К. Зонтхаймер, М. Яцишин, Г.Грбарчук, М. Павлов, Р. Кривонос, А. Кудряченко тощо. Змістовним доробком з проблеми ролі ФРН у розв'язанні конфлікту на Сході України є наукові публікації та монографія Т. В. Сидорук, де авторка досліджує роль Німеччини у реалізації Європейської політики сусідства і, зокрема програми «Східне партнерство», наголошуючи на зацікавленості ФРН у реалізації євроінтеграційних прагнень України та забезпеченні стабільності у нашій державі. Окремі питання ролі ФРН у формуванні європейської системи безпеки й оборони та у врегулюванні конфлікту на Сході України обговорювались на вітчизняних та міжнародних науково-теоретичних конференціях. Науковці наголошують на активізації зовнішньої політики ФРН, зростанні її впливу на формування європейської системи безпеки й оборони. Не зважаючи на досить вагомий науковий доробок з дослідження вищезазначеної проблеми, варто наголосити, що деякі аспекти залишились поза увагою науковців: зокрема, недостатньо всебічно висвітлювались механізми впливу Німеччини на реалізацію безпекового напрямку зовнішньої політики ЄС; відсутні ґрунтовні наукові дослідження ролі ФРН у розв'язанні російсько-української кризи.

Отже, зважаючи на вищевикладений аналіз дослідження проблематики, *метою* даної статті є всебічне вивчення механізмів впливу ФРН на формування системи безпеки й оборони європейського простору, реалізацію зовнішньої безпекової політики ЄС та дослідження ролі Німеччини у врегулюванні російсько-української кризи, розв'язанні конфлікту на Сході України. Для реалізації зазначеної мети було поставлено такі *завдання*: проаналізувати основні етапи та віхи становлення системи безпеки й оборони у Європі; охарактеризувати специфіку та особливості трансформації безпекової політики ЄС та ролі ФРН у цьому процесі; визначити та висвітлити діяльність ФРН у

врегулюванні російсько-українського протистояння та розв'язанні конфлікту на Сході України.

Процеси європейської інтеграції та формування системи безпеки й оборони у Європейському просторі від самого початку були безпосередньо пов'язані з впливом та домінуванням ФРН. Сучасна Німеччина, як політичний і економічний лідер серед держав ЄС, стала своєрідним локомотивом європейських інтеграційних й безпекових процесів, засновницею політики безпеки й оборони Європейського Союзу та бере активну участь у її реалізації.

Аналіз ролі ФРН у забезпеченні стабільності у європейському просторі варто розпочати із аналізу процесу формування системи безпеки й оборони та реалізації безпекової політики Європейського Союзу, яка має назву Спільна (загальна) політика безпеки й оборони (СПБО), і формування якої розпочалось ще у 90-их роках ХХ століття. Безпекова політика в умовах активізації сучасних криз і конфліктів відіграє ключову роль у функціонуванні Європейського союзу та у діяльності його, як активного суб'єкта міжнародних відносин. Спільна політика безпеки й оборони, раніше відома як Європейська політика безпеки і оборони (ЄПБО), одночасно розвивалась в рамках Західноєвропейського Союзу (ЗЄС), НАТО і Європейського Союзу, і сьогодні є однією із основних складових зовнішньої політики Європейського Союзу. Безпекова політика ЄС охоплює оборонні, військові аспекти, а також цивільне кризове управління; відповідно, – механізмами її реалізації є як військові, так і цивільні заходи.

Цілями політики безпеки й оборони, згідно з Договором про Європейський Союз є: захист спільних цінностей, основних інтересів, незалежності та цілісності Союзу у відповідності з принципами Статуту ООН; всебічне зміцнення безпеки Союзу; збереження миру та зміцнення міжнародної безпеки у відповідності з принципами Статуту ООН, Гельсінського Заключного Акту, Паризької Хартії [19, с. 51].

Першим етапом формування системи безпеки й оборони європейського простору стала активізація співпраці та розширення контактів між ЗЄС та ЄС, з наступною передачею повноважень ЗЄС Європейському Союзові. Процес розширених контактів між організаціями було розпочато в Маастрихті в 1992 році. У 1999 році відбувся перший Парламентський форум ЄС-ЗЄС.

На усіх етапах формування системи безпеки й оборони Європейського Союзу роль ФРН була визначальною та домінуючою. З боку ФРН було ініційоване проведення численних самітів ЄС, а також підписання важливих договори, які стали підґрунтям для створення безпекової політики ЄС. Зокрема етапними стали результати *Кельнського саміту ЄС* (червень 1999 р.), під час якого були досягнуті домовленості, які забезпечували можливість Євросоюзові діяти автономно у разі виникнення регіональних кризових конфліктів та ситуацій. За ініціативою ФРН на саміті було ухвалене рішення про створення певних органів та інституцій, відповідальних за реалізацію політики у сфері безпеки і оборони. Крім того була ухвалена «Декларація про зміцнення спільної європейської політики безпеки й оборони» [Див. 19].

Визначальними для формування системи безпеки й оборони Європейського Союзу та кристалізації основних засад, принципів безпекової політики ЄС стали, проведені за ініціативи й сприяння ФРН, Саміти ЄС у Лакені (14-15 грудня, 2001 р.) й Севільї (21-22 червня 2002 р.).

Зокрема Саміт ЄС у Лакені (14-15 грудня, 2001 р.) прийняв Декларацію про операційні можливості СПБО ЄС, в якій обґрунтовувалось необхідність посилення та вдосконалення її цивільних та військових аспектів, створення відповідних структур, а також наголошувалось на праві ЄС проводити заходи та операції щодо врегулювання регіональних криз й конфліктів. На Саміті ЄС у Севільї (21-22 червня 2002 р.) було

ухвалено Декларацію про внесок Спільної зовнішньої політики та політики безпеки в боротьбу проти тероризму [Див.19].

За сприяння ФРН, 12 грудня 2003 р. в Брюсселі Європейською Радою була ухвалена *Європейська стратегія безпеки «Безпечна Європа в кращому світі»*, яка стала політичним документом ЄС у безпековій сфері на європейському просторі. Його можна вважати аналогом стратегії національної безпеки Сполучених Штатів. У документі вперше було чітко визначено та сформульовано спільну стратегію європейської безпеки, а також розроблено обов'язки високого представника ЄС з питань спільної зовнішньої політики і політики безпеки [13].

ФРН надзвичайно активно ініціювала створення низки безпекових інституцій у Європі. Зокрема, за ініціативи й підтримки ФРН, у липні 2004 р. у Брюсселі було створено *Європейське оборонне агентство*, основними напрямками діяльності якого є: 1) реалізація різноманітних проектів; 2) проведення європейських оборонних досліджень та впровадження новітніх оборонних технологій; 3) зміцнення європейського співробітництва в галузі озброєнь; 4) зміцнення європейської оборонної технологічної та промислової бази [14]. Агенство усіляко підтримує держави-члени Європейського Союзу у зміцненні та нарощенні свого військового потенціалу та вдосконаленні оборонної політики.

Револьюційною подією для формування системи безпеки й оборони ЄС став *Лісабонський договір* 13 грудня 2007 р. (Договір набрав чинності 1 грудня 2009 р.), у підписанні якого ФРН відіграла провідну та визначальну роль. Згідно з Лісабонським договором були внесені зміни до назви політики безпеки, за якою остаточно закріпилась назва «Спільна безпекова та оборонна політика» Європейського союзу. Крім того було введено посаду Високого представника із закордонних справ та безпекової політики ЄС. Лісабонський договір чітко визначає роль та компетенції ЄС у формуванні системи безпеки й оборони. Згідно з Лісабонським договором, ЄС має можливість надавати військову допомогу, допомагати відновлювати стабільність після конфліктів, боротися з міжнародною злочинністю, незаконною міграцією та торгівлею людьми, наркотиками та зброєю. Крім того, положення Лісабонського договору передбачають можливість «екстреної зупинки» (emergency break), яка дозволить країнам-членам ЄС не брати участь у здійсненні нових заходів, якщо ці заходи зачіпають фундаментальні основи їх систем кримінального правосуддя [19, с. 41].

Визначальною та важливою подією для розвитку та зміцнення Спільної європейської політики безпеки й оборони та поглиблення співпраці ЄС і НАТО стало підписання у ФРН *Угоди «Берлін +»*, яке відбулось одразу ж після терористичних атак на США у вересні 2011р. За цими берлінськими домовленостями Європейський Союз отримав можливість широко використовувати засоби та потенціал НАТО при проведенні військових операцій.

Мюнхенська конференція 2014 р. стала визначальною для презентації *нової парадигми зовнішньої політики ФРН*, яка зумовлена сучасними викликами та актуальними проблемами. Німеччина задекларувала принципово нові вектори своєї безпекової зовнішньої політики. Зокрема: активна участь у розробці та втіленні нормативно-правових рішень щодо врегулювання регіональних та світових конфліктів; широке застосування механізмів превентивної дипломатії щодо упередження криз та недопущення їх ескалації; сприяння мирному врегулюванню протистоянь [4]. Крім того, була задекларована відповідальність ФРН за врегулювання російсько-українського конфлікту. Українське питання активно обговорювалось на конференції. Німеччина наголосила, що звинувачує Росію у порушенні норм міжнародного права, засуджує політику Кремля за створення прецеденту на Сході України; не визнає анексії Криму та дотримується принципу збереження санкцій щодо Російської Федерації.

ФРН реалізує європейську безпекову політику через участь та координування діяльності таких інституцій як *Європол*, *Євроюст* та *Фронтекс*.

Німеччина – перша країна, яка ініціювала створення загальної федеральну поліцію, на зразок ФБР Америки, але країни-члени ЄС не підтримали її у цьому. Тоді у 1999 р. ФРН запропонувала розширити функції та повноваження Європолу, який до цього часу займався лише боротьбою з кримінальною злочинністю та поширенням наркотиків. Як наслідок, з 1 липня 1999 року були введені у дію нові, досить широкі повноваження Європолу. Зокрема, до сфери його компетенції належить: незаконна торгівля наркотиками, незаконні мережі імміграції, тероризм, незаконна торгівля автотранспортом, торгівля людьми і дитяча порнографія, виготовлення фальшивих грошей та інших платіжних засобів, відмивання грошей. Європол не володіє виконавчими функціями і обмежується підтримкою національних поліцейських сил. ФРН активно співпрацює з Європолом, оскільки має своє Федеральне відомство з кримінальних справ, яке надає необхідні дані, навчає персонал, розробляє оперативні плани [15].

ФРН була одним з ініціаторів (разом з Швецією, Францією, Португалією) створення Євроюсту, завданням якого є координування юридичної діяльності та підвищення ефективності дій правоохоронних органів країн-членів Європейського Союзу, а також надання їм правової допомоги.

ФРН активно підтримує діяльність організації Фронтекс і виступає за розширення його оперативних можливостей у протидії нелегальній міграції на зовнішніх кордонах ЄС. При цьому акцент робиться на допомозі в навчанні співробітників прикордонних служб в країнах ЄС та розробці оперативних дій у кризових регіонах, а також участю німецьких експертів в діяльності груп швидкого реагування [17].

Отже, роль ФРН у формуванні європейської системи безпеки й оборони – визначальна. Саме Німеччина стала державою-засновницею безпекової політики ЄС і від того часу здійснює активну її реалізацію. Зокрема бере активну участь у розв'язанні регіональних міждержавних криз і конфліктів; активізує міжнародну співпрацю у боротьбі із тероризмом; підтримує функціонування та залучається до діяльності таких організацій як Європол, Євроюст та Фронтекс.

ФРН, як впливовий та авторитетний суб'єкт системи міжнародних відносин, держава-лідер Європейського Союзу надає Україні підтримку на усіх етапах її євроінтеграції. Саме Німеччина є головним посередником у переговорному процесі між Російською федерацією та Україною.

Від початку українсько-російського конфлікту ФРН активно залучена до усіх внутрішньо- та зовнішньополітичних процесів в Україні. Федеральний канцлер ФРН Ангела Меркель і Федеральний міністр закордонних справ Франк-Вальтер Штайнмайер за погодженням з європейськими та міжнародними партнерами Німеччини виступають ініціаторами виключно мирного врегулювання російсько-українського конфлікту із застосуванням дипломатичних заходів, реалізації політики компромісів і поступок.

Так, у червні 2014 р. у Нормандії на зустрічі глав МЗС Німеччини, Франції, України та Росії було створено дипломатичну групу *Нормандська четвірка* для врегулювання ситуації на Сході України. З того часу ФРН постійно ініціює регулярні зустрічі в цьому форматі, в процесі яких країни намагаються дійти згоди у виробленні спільних рішень. Результатом зустрічей Нормандської четвірки стало підписання 5 вересня 2014 р. «Протоколу за підсумками консультацій Тристоронньої контактної групи щодо спільних кроків, спрямованих на імплементацію Мирного плану Президента України П. Порошенка і ініціатив Президента Росії В. Путіна», більш відомого як *Мінський протокол*. Невиконання умов Мінського протоколу змусило Нормандську

четвірку знов сісти за стіл переговорів і вже 11-12 лютого 2015 р. з'явилась Друга Мінська угода щодо деескалації військового конфлікту на сході України [9].

В умовах активізації експансіоністської політики Російської федерації щодо України ФРН неодноразово застерігала Росію від подальших спроб дестабілізації. В інформаційному просторі неодноразово з'явилися звернення Німеччини до Росії із закликом вплинути на нормалізацію ситуації на Сході України. Так, 4 червня 2014 року Ангела Меркель заявила: «Москві слід скористатися своїм впливом на Сході України з тим, щоб зупинити насильство. Спільна історія не може слугувати виправданням територіальних посягань» [12]. У серпні 2014 року свою позицію ФРН щодо ситуації на Україні озвучив і президент Німеччини Йоахім Гаук у вітальній телеграмі, надісланій Президенту України Петру Порошенку з нагоди Дня незалежності. Він висловив сподівання на розвиток більш тісних зв'язків між Україною та ЄС, а також стурбованість за мирне населення, що страждає на сході України під час боїв [7].

2016 рік — час головування Німеччини в ОБСЄ. Врегулювання російсько-українського конфлікту та розв'язання кризи на Сході України оголосили у Берліні однією із стратегічних цілей ОБСЄ та зовнішньополітичної безпекової політики ФРН. Серед пріоритетних задекларованих завдань – реальне досягнення режиму припинення вогню і ретельне спостереження за цим процесом, контроль за лінією кордону, виведення іноземних військ з Донбасу, звільнення заручників, розмінування територій, доступ міжнародних гуманітарних організацій на окупованих районах. Під час головування Берлін наголосив на своїх прагненнях «доповнити зусилля ОБСЄ в Україні добровільними фінансовими вливаннями і наданням додаткового персоналу». Гасло ФРН в ОБСЄ – «Оновити діалог, відродити довіру, відновити безпеку» [8].

Важливою складовою процесу врегулювання російсько-українського конфлікту є діяльність Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ в Україні. Однак, варто зауважити, що не йдеться про поліцейську місію ОБСЄ на Донбасі. Моніторингова місія ОБСЄ виконує дві функції: спостереження за ситуацією у зоні конфлікту та, наскільки це можливо, покращення життя людей, які там проживають [1].

У врегулюванні російсько-українського конфлікту ФРН продовжує настоювати на продовженні політичних й економічних санкцій проти Росії, навіть незважаючи на ті економічні наслідки, які це несе для самої ФРН та ЄС у цілому. Адже відомо, що Російська федерація упродовж багатьох років була одним із найбільших економічних партнерів Німеччини; значна частина німецького бізнесу представлена у Росії. І тому, антиросійські санкції, що були введені як відповідь на експансіонізм та агресію Росії щодо України, завдають значного удару по німецькій економіці. Однак, не зважаючи на це, міністр фінансів ФРН Вольфганг Шойбле в інтерв'ю газеті *Handelsblatt* від 27 березня 2014 року підтвердив, що Німеччина продовжуватиме підтримку України, навіть у випадку необхідності збереження економічних санкцій та тих негативних наслідків, які вони матимуть для німецької економіки і кон'юнктури ринку [2].

4 листопада 2016 р. Україну з офіційним візитом відвідав Гернот Ерлер, спеціальний представник Федерального уряду Німеччини з питань головування в ОБСЄ 2016 року та Координатор співробітництва з Росією, країнами Центральної Азії та з державами програми «Східне партнерство». Політик відвідав Сєвєродонецьк, взяв участь у східноукраїнському форумі, зустрівся з представниками місцевої влади та громадських організацій.

Гернот Ерлер наголосив, що російсько-український конфлікт може бути вирішений тільки дипломатичним шляхом; кризу не доцільно розв'язувати військовими засобами, ефективним й результативним буде лише діалог та політика компромісів. Гернот Ерлер підкреслив, що ФРН наразі наполягає на збереженні санкцій проти Росії. «Наші засоби тиску – це санкції. Росія порушила принципи ОБСЄ та міжнародні

договори. Санкції є частиною рішення по мирному врегулюванню конфлікту. Вони будуть діяти, поки РФ не змінить своєї позиції й політики щодо України», – пояснив політик [11].

Безперечно, така підтримка ФРН й зацікавленість Німеччини у стабілізації ситуації в Україні важлива для подальшого зовнішньополітичного розвитку нашої держави та подолання нею проблем й загроз національній безпеці. Крім того, зважаючи на неухильне дотримання Україною євроінтеграційного курсу, дипломатична підтримка Німеччини є особливо важливою, оскільки голос ФРН в рамках ЄС – найвагоміший та найвпливовіший.

Отже, реалізація безпекового вектору зовнішньої політики ЄС безпосередньо пов'язана із впливом та домінуванням ФРН. У формуванні європейської системи безпеки й оборони ФРН відіграє визначальну та ключову роль. Як суб'єкт безпекового процесу, Німеччина стала державою-засновницею безпекової політики ЄС, брала участь у формуванні нормативно-правової бази політики безпеки й оборони та її реалізації. Зокрема ФРН реалізовує європейську безпекову політику через врегулювання регіональних та світових конфліктів; широке застосування механізмів превентивної дипломатії щодо упередження криз та недопущення їх ескалації; сприяння мирному врегулюванню протистоянь; боротьбу з тероризмом, злочинністю, нелегальною міграцією, а також координування діяльності таких інституцій як Європол, Євроюст та Фронтекс. Як впливовий та авторитетний суб'єкт системи безпеки й оборони ЄС, ФРН бере активну участь у врегулюванні конфлікту на Сході України; є головним посередником у переговорному процесі між Російською федерацією та Україною й виступає ініціатором мирного врегулювання протистояння на дипломатичному рівні.

Перспективами подальших досліджень у даному напрямку є аналіз ролі ФРН у розв'язанні інших регіональних конфліктів; висвітлення особливостей співпраці ФРН з міжнародними організаціями (НАТО, ООН, ОБСН) у процесі врегулювання міждержавних криз і протистоянь.

Список використаної літератури

1. Гернот Ерлер Санкції – частина мирного врегулювання конфлікту. Вони будуть діяти, поки РФ не змінить своєї поведінки [Електронний ресурс] / Гернот Ерлер – Режим доступу: <http://uacrisis.org/ua/49029-gernot-erler> ; Hernot Erler. Sanktsii – chastyna myrnoho vrehulivannia konfliktu. Vony budut diiaty, poky RF ne zminyt svoiei povedinky [Elektronnyi resurs] / Hernot Erler. – Rezhym dostupu: <http://uacrisis.org/ua/49029-gernot-erler>

2. Гільченко О. Л. Роль Німеччини у врегулюванні української кризи [Електронний ресурс] / О. Л. Гільченко, Д. М. Верютіна. – Режим доступу : https://www.google.com.ua/search?q=ФРН+у+врегулюванні+конфлікту+на+Сході+України+&ie=utf-8&oe=utf-8&client=firefox-b&gfe_rd=cr&ei=ORdIWNjtNdiBNL6BgagH ; Hilchenko O.L. Rol Nimechchyny u vrehulivanni ukrainskoi kryzy [Elektronnyi resurs] / O.L.Hilchenko, D.M.Vierutina. – Rezhym dostupu: https://www.google.com.ua/search?q=FRN+u+vrehulivanni+konfliktu+na+Skhodi+Ukrainy+&ie=utf-8&oe=utf-8&client=firefox-b&gfe_rd=cr&ei=ORdIWNjtNdiBNL6BgagH

3. Головування Німеччини в ОБСЄ-2016: яке значення німецькі пріоритети мають для України? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kas.de/ukraine/ukr/publications/44196/> ; Holovuvannia Nimechchyny v OBSIE-2016: yake znachennia nimetski priorytety maiut dlia Ukrainy? [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.kas.de/ukraine/ukr/publications/44196/>

4. Классен И. Новый курс во внешней политике Германии/ И. Классен //Международная жизнь. - 2014. - N 5. - С. 103-112 ; Klassen I. Novyy kurs vo vneshney politike Germanii/ I. Klassen //Mezhdunarodnaya zhizn. - 2014. - N 5. - S. 103-112

5. Кондратюк С.В. До питання про європейську політику ФРН / С.В. Кондратюк // Дослідження світової політики. - 2002. – Вип. № 21. – С. 42–46 ; Kondratiuk S.V. Do pytannia pro yevropeisku polityku FRN / S.V. Kondratiuk // Doslidzhennia svitovoi polityky. - 2002. – Vyp. № 21. – S. 42–46

6. Кондратюк С. В. Європейська політика об'єднаної Німеччини / С. В. Кондратюк. – Київ : Проф, 2008. – 264 с. ; Kondratiuk S. V. Yevropeiska polityka obiednanoi Nimechchynu / S. V. Kondratiuk. – Kyiv : Prof, 2008. – 264 s.

7. Корольова А. Президент ФРН виступає за тісніші зв'язки України та ЄС [Електронний ресурс] / А.Корольова. – Режим доступу : <http://news.ge/ru/news/story/101990-prezident-frg-vystupaet-za-bolee-tesnye-svjazi-ukrainy-s-es> ; Korolova A. Prezydent FRN vystupaie za tishnishi zviazky Ukrainy ta YeS [Elektronnyi resurs] / A.Korolova. – Rezhym dostupu : <http://news.ge/ru/news/story/101990-prezident-frg-vystupaet-za-bolee-tesnye-svjazi-ukrainy-s-es>

8. Обновить диалог, вернуть доверие, восстановить безопасность : Основные направления председательства Германии в ОБСЕ в 2016 г [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osce.org/ru/cio/215846?download=true> ; Obnovit dialog, vernut doverie, vosstanovit bezopasnost : Osnovnye napravleniya predsedatelstva Germanii v OBSYe v 2016 g [Yelektronnyy resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.osce.org/ru/cio/215846?download=true>

9. Позднякова Н. Министр ФРН выступает за возобновление диалога с Москвой [Електронний ресурс] / Н. Позднякова. – Режим доступу: <http://inosmi.ru/world/20140322/218851811.html> ; Pozdnyakova N. Ministr FRN vystupaet za vozobnovlenie dialoga s Moskvoy [Yelektronnyy resurs] / N. Pozdnyakova. – Rezhim dostupa: <http://inosmi.ru/world/20140322/218851811.html>

10. Політичне вирішення конфлікту: Мінські угоди і нормандський формат [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kiew.diplo.de/Vertretung/kiew/uk/10/Politische__Konflikt_C2_ADloesung/__Politische__Konfliktloesung.html ; Politychne vyrishennia konfliktu: Minski uhody i normandskyi format [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://www.kiew.diplo.de/Vertretung/kiew/uk/10/Politische__Konflikt_C2_ADloesung/__Politische__Konfliktloesung.html

11. Спецпредставник ФРН: доки Росія не буде робити що пообіцяла, доти санкції будуть діяти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unian.ua/politics/1605907-spetspredstavnik-frn-doki-rosiya-ne-bude-robity-scho-poobitsyala-doti-sanktsiji-budut-diyati.html> ; Spetspredstavnyk FRN: doky Rosiia ne bude robyty shcho poobitsyala, doty sanktsii budut diiaty [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.unian.ua/politics/1605907-spetspredstavnik-frn-doki-rosiya-ne-bude-robity-scho-poobitsyala-doti-sanktsiji-budut-diyati.html>

12. Степовик К. Меркель закликає Росію посилити контроль на кордоні з Україною [Електронний ресурс] / К. Степовик. – Режим доступу : <http://neas.geu/news/story/92097-merkel-prizyvaet-rossiju-usilit-kontrol-na-granice-s-ukrainoj> ; Stepovyk K. Merkel zaklykaie Rosiiu posylyty kontrol na kordoni z Ukrainoiu [Elektronnyi resurs] / K. Stepovyk. – Rezhym dostupu : <http://neas.geu/news/story/92097-merkel-prizyvaet-rossiju-usilit-kontrol-na-granice-s-ukrainoj>

13. Derek E. The European Union: Foreign and Security Policy [Electronic resource]. – / E. Derek. – Mode of access : <https://www.fas.org/sgp/crs/row/R41959.Pdf>

14. European Defence Agency [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.eda.europa.eu>
15. Europol [[Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.europol.europa.eu> ;
16. Eurojust [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.eurojust.eu/Pages/home.aspx>
17. Frontex [Electronic resource]. – Mode of access : <http://frontex.europa.eu>
18. Gotkowska J. Germany and the Eastern Partnership [Electronic resource] / J. Gotkowska // OSW Commentary. - 2010. - No. 37. – Mode of access : <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2010-06-18/germany-and-eastern-partnership>
19. The Foreign Policy of the European Union Assessing Europe's Role in the World [Електронний ресурс] / ed. by Federiga Bindi. – Режим доступу : http://hist.asu.ru/aes/FPEU_0815701403.pdf

Стаття надійшла до редакції 10.12.2016 р.

U. Ilnytska

FOREIGN POLICY STRATEGY OF THE FEDERAL REPUBLIC OF GERMANY IN FORMATION OF THE EUROPEAN SECURITY AND DEFENCE SYSTEM AND CONFLICT SETTLEMENT IN THE EAST OF UKRAINE

The article is a comprehensive study of the role of the Federal Republic of Germany (FRG) in formation of the European security and defence system and conflict settlement in the East of Ukraine. The author analyses main principles, objectives, and stages of the EU security and defence policy formation. It is stressed that this policy is one of the main elements of the EU general foreign policy and encompasses defence and military aspects, as well as civil crisis management. The EU security and defence system is claimed to reflect the EU security policy in the framework of NATO. In the article, the following objectives of the EU security and defence are distinguished: protecting common values and main interests of the EU member-states, preserving independence and integrity of the Union; strengthening the EU security, as well as security at the international level.

The article pays particular attention to the role of the FRG in formation of the European security and defence system. It is proved that fulfilment of the defence vector of the EU foreign policy is directly related to the influence and domination of the Republic. The author of the research points out that Germany plays a role of the major subject of the European security process which is proved by its active actions in the security and defence sphere on the European arena. The article presents main principles of a new paradigm of the FRG security foreign policy determined by modern challenges and topical problems. It is highlighted that new vectors of the FRG foreign activity in the security sphere were declared during the Munich Conference 2014 and presuppose active participation of the FRG in development and implementation of normative legal decisions on settlement of regional and world conflicts; wide application of preventive diplomacy mechanisms for preventing crises and eliminating their escalation; facilitation of peaceful regulation of contradictions; fight against terrorism, criminality, and illegal migration. In addition, the FRG fulfils the European security policy through coordination of activity of such institutions as Europol, Eurojust, and Frontex.

The article dwells on the role of the FRG in conflict settlement in the East of Ukraine which is highlighted as one of its primary tasks. The state is an initiator of peaceful elimination of the contradiction at the diplomatic level. The article reflects and analyses main attitudes and principles of the FRG concerning the Russia-Ukraine crisis. In particular, the FRG is pointed out to blame Russia for breaching norms of the international law and aggravating the precedent in the East of Ukraine; not to recognise annexation of the Crimea; to accuse the Kremlin policy and adhere to the principle of not lifting sanctions against the Russian Federation.

Key words: European security and defence system; foreign security strategy of the FRG; the FRG as a subject of the EU security policy; the conflict in the East of Ukraine.

УДК 325.455

І.В. Каріх

ГУМАНІТАРНА СФЕРА ЯК ОБ'ЄКТ ПОЛІТИКИ БЕЗПЕКИ

У статті гуманітарна сфера життя суспільства розглядається як об'єкт політики національної безпеки. Проаналізовані основні підходи до цієї проблеми, представлені в науковій літературі та законодавчій базі. Окрема увага приділена концептуалізації поняття «гуманітарна безпека». Практична реалізація теоретичних підходів до гуманітарних проблем українського суспільства розглядається на прикладі стратегій національної безпеки 2007 та 2015 років.

Ключові слова: гуманітарна сфера, гуманітарна безпека, гуманітарна політика, національна безпека.

Однією з актуальних проблем в українському політологічному дискурсі є питання визначення поняття «гуманітарної безпеки» та окреслення гуманітарної сфери як об'єкта національної безпеки. Агресія Російської Федерації щодо України та спровоковані нею сепаратистські рухи на сході країни, що мають ознаки також гуманітарної експансії, зумовили все активніше звернення до питань гуманітарної безпеки у площині державної політики національної безпеки.

Інформаційна та ідеологічна агресія, зовнішні і внутрішні міграційні процеси спричинили трансформації у гуманітарній площині, маніпуляції питаннями гуманітарної сфери, пошук інструментів впливу в освітній і науковій сфері, культурі і релігії. Мова про, передовсім, маніпулювання мовним питанням, використання концепцій «руського світу» та ідеології великодержавності в історичній науці, наростання впливовості Московського Патріархату, домінування в українському культурному просторі низькоякісного російського культурного продукту. Саме гуманітарна катастрофа, за визначенням фахівців, стала передумовою військової агресії Російської Федерації.

Питання гуманітарної сфери як об'єкта національної безпеки піднімається у працях українських вчених В.П. Андрущенко, О. Волкова, І.М. Дзюби, М.Г. Жулинського, С.І. Здіорука, С.О. Зубченка, В.В. Карлова, В.Г. Кременя, В.С. Крисаченка, В.П. Лановенка, О. Онищенко, Б.О. Парахонського, А.Г. Погрібного, М.В. Поповича, М.М. Розумного, В.А. Скуратівського, М.Т. Степика, В.Б. Фадєєва, Г.П. Чміля, С.А. Чукута, Л.В. Чупрія, К.Л. Шкумбатюка та інших авторів.

У питанні про гуманітарну безпеку та пріоритети державної політики, спрямованої на її забезпечення, доречно звернутися до понять, що визначають теоретико-методологічний базис політики безпеки, – до понять цінностей та національних інтересів. З переліку цінностей, відображених у базовому законі про засади політики національної безпеки в Україні у якості відповідника національним інтересам, принаймні два елементи з трьох мають гуманітарний зміст: це – інтелектуальні та духовні цінності Українського народу (Ст. 1) [5]. Третій вид цінностей – матеріальні. Їх захист має чіткі механізми об'єктно-суб'єктної взаємодії, що визначає рамки політики безпеки на основі юридичного поняття власності. Таким чином, поза проблемою захисту об'єктів власності, політика безпеки, що спирається на чинну в Україні законодавчу